

Ese de d'ove ori in septemana:
Joi-a si Dominec'a.

Pretiulu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
" patrarin de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiul publicatiuniloru se se anticipe

Fóia bisericsca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

PARTE OFICIALE.

Esamenele de calificatiune pentru invetiatori se vor téné in 29 si 30 a le luni lui Maiu an. c. adeca Marti si Mercuri dupa Rosalii.

Aradu, 1. Maiu 1873.

Dr. Paulu Vasiciu, *m. p.*

Dr. Athanasiu Siandoru, *m. p.*

PARTE NEOFICIALE.

Protocolulu

siedintieloru sinodului eparchialu din dieces'a romana gr. or. a Aradului,
in anulu 1873.

Siedinti'a V.

s'a ténutu in 19 aprile 1. maiu 1873. sub presiedinti'a ordinaria,
— notariu Moise Bocsianu.

Nr. 94. Protocolulu siedintiei de ieri, s'a cetitu si S'a autenticatu.

Nr. 95. Presiedinti'a presinta petitiunea preotului Ioanu Bozganu din Ciciru, a i se mediloci dela comuna cortelu séu relutu ecuivalentu.

Se dà la comisiunea de petitiuni.

Nr. 96. Acel'a-si preotu din Ciciru Ioanu Bozganu, pre calea presiedintiei aterne petitiune, a i se scóte stólele de pre mai multi ani, ce sunt in restantia.

Se dà la comisiunea de petitiuni.

Nr. 97. Mai multi locuitori din comun'a Baitia, in protopresbiteratulu Beinsului, pre calea presiedintiei presinta petitiunea, ca se se dee comunei bisericesci de acelo sum'a ce i-a resolutu statulu dreptu ajutoriu.

Se dà la comisiunea de petitiuni.

Nr. 98. Georgiu Borha presinta o motiune, pentru adoptarea calendariulu nou in afacerile administrative.

Se trimite la comisiunea organisatória.

Nr. 99. Iosifu Popoviciu cere concediu pe câteva dile, din motiuvulu unoru agende neincunjurabile.

Concediulu cerutu de Iosifu Popoviciu se acórda.

Nr. 100. Comisiunea verificatória prin referintele Sigismundu Borlea propune si

Sinodulu dechiara de verificatu pe Petru Petroviciu, alesulu deputatu luménu din cerculu Birchisiului.

Nr. 101. Deputatulu preutiescu Ioanu Fasie aterne o propunere, pentru imbunetatiunea stáarii materiale a preotimei din protopresbiteratulu Pestesiului.

Se dà la comisiunea organisatória.

Nr. 102. Comisiunea episcopésca in caus'a bugetulu — respective a speseloru sinodulu si congresulu, prin referintele seu Paulu Rotariu propune si

Sinodulu primesce pre 1873.

a) pentru deputatii sinodulu eparchiale de pe teritoriulu Consistoriulu din Aradu in diurne si viaticu 2356 fl. 80 cr.

b) pentru deputatii congresuali de pe teritoriulu din Aradu diurne si viaticu 2392 fl.

c) pentru deputatii sinodulu eparchialu de pe teritoriulu Consistoriulu din Orade, diurne si viaticu 1000 fl.

d) pentru deputatii congresuali de pe teritoriulu Consistoriulu din Orade, diurne si viaticu 1500 fl.

Sum'a pentru ambele Consistórie 7248 fl. 80 cr.

Nr. 103. Comisiunea scolara, prin referintele seu Vasiliu Paguba propune — cu privire la raportulu senatulu scolasticu din Aradu si

Sinodulu primesce:

1) a se votá recunoscintia, precum veneratulu capu alu senatulu scolare, asiá si insusi senatulu scolaru, pentru zelulu satisfactoriu, desvoltatu pe terenulu scolaru;

2) a se indrumá senatulu scolaru, ca pe venitoriu se nu faca numai simpla relatiune in privinti'a numerulu scóleloru esistente, si despre starea loru preste totu, — ci pe bas'a dateloru se faca cunoscutu sinodulu eparchiale: cà óre avemu scóle in tote comunele? daca nu? care sunt comunele lipsite de scóle de totu? — care sunt acelea in care dupa estensiunea loru ar fi de lipsa redicarea mai multoru edificie scolare, de cátu ce esistu?

3) in privinti'a scóleloru nóue se se faca in viitoriu amintire: cà redicatu-s'a acelea in loculu altoru scóle necorespondietórie, séu cà acelea se potu privi ca inmultitórie de numerulu scóleloru preste totu?

4) ca numerulu reparatiuniloru, straformáriloru si pregatiriloru pentru edificie nóue se se amintésca separatu dupa calitatea imbunetatiuniloru;

5) a se indrumá senatulu scolaru, se nisuésca din tóte puterile, pentru infintiarea de scóle tractuale séu normale in tóte acele comune séu districte, unde permitu puterile banale, si deosebitu se recomanda Pecic'a romana, Chisineului, Lipov'a, Butenii si Temisiór'a;

6) se studieze si se faca propunere meritoriala sinodulu prossimu, cum si cu ce medilóce ar fi realisabila infintiarea unei scoli normale in Aradu ca centru;

7) in viitoriu se arete numerulu baietiloru deobligati a frecuentá scól'a dupa sessu, si dupa proportiunea celor'a ce frecuenta si nu frecuenta, éra de, alta parte se nisuésca din tóte puterile se pasiésca in viétia scólele de repetitiune;

8) se indruma senatulu de scóle, ca in viitoriu se satisfac deobligamentulu impusu prin § 127. a statutulu organicu in privinti'a cercetáarii din candu in candu, a scóleloru submanuate, prin emisi din sinulu seu;

9) a numi in viitoriu pe toti acei inspectori scolari, caticheti si invetiatori, cari pe terenulu loru au desvoltatu o diligintia laudavera si au produsu resultatu imbucuratori;

10) a comunicá in viitoriu numerulu invetiatoriloru trecuti peste examenulu de calificatiune, in privinti'a caruia se se desvólte cea mai scrupulósá strictétia;

11) instructiunea consistoriale de frecuentatiune dela 2. Novembre 1872: Nr. 1544|367. scoli. se modifica astfel: ca in casuri de negligintia in frecuentatiunea scólei directorele localu se faca aretare de a dreptulu la antis-

ti'a comunei politice spre scopulu de a se constringe parintii spre a-si dá copiii la scóla; éra in casu daca antistia recercata si-ar néglige detorintia, a face aretare la pretorele tractualu ca organu administrativu, si daca neci acest'a nu ar corespunde detorintiei sale, — directorulu localu se insciintiedie despre acést'a pre inspectorulu tractualu, — care din urma va avé in astfeliu de casu a recercá pentru ajutoriu pre insasi jurisdictiunea municipala. — In cátu nici jurisdictiunea municipala n'ar satisfice, atunci inspectorulu tractualu are detorintia a incunoscintia despre acésta imprejurare consistoriulu insusi;

12) se indruma senatulu scolaru a pune in lucrare ordinatiunea ministeriului de instructiune publica, emisa in 10. decemvre 1872. sub nr. 32,488., conformu careia autoritatile civile sunt deobligate a imbratisia si a promová si causele scóleloru confesionale tocmai asia ca a celoru comunale, acésta ordinatiune se o comunice cu inspectoriu tractuali ai scóleloru confesionale.

Fíindu timpul inaintatu — continuarea desbaterilor urmande se aména pre diu'a de mane.

Acestu protocolu s'a cetitu si s'a autenticatu in siedinti'a VI. sinodala, ce s'a tienutu la 20. aprile/2. maju 1873.

Procopiu Ivacicoviciu

Episcopu presiedinte.

Moise Bocsianu m. p. Notariu.

Siedinti'a a VI.

s'a tienutu in 20 aprile/2 maiu 1873. sub presiedinti'a ordinaria: Notariu Teodoru Papu.

Nr. 104. Protocolulu siedintiei de ieri s'a cetitu si S'a autenticatu.

Nr. 105. Presiedinti'a presinta petitiunea lui Petru Ardeleanu din s. Mihaiu Rom., din cauza cá a fostu impededatu se duca pre mama sa repausata in S. Biserica; alui Tom'a Ardelénu din Remetea-Lunca din caus'a nelegiuriloru preotu lui N. Petrescu; a lui Joanu Fluerasiu totu de acolo din caus'a maltratarii din partea preotului N. Petrescu; alui Moise Siladi din Giula M. pentru predarea unui scaunu din S. Biserica datu prin unu decisu consistorialu lui Mitru Sfirlea totu de acolo.

Se trimite la comisiunea de petitiuni.

Nr. 106. Petru Suciu deputatu preotiescu din cerculu Tinchei, asterne o propunere pentru imbunetatearea starii materiali a preotimei din acestu cercu.

Se tramite la comisiunea organisatoria.

Nr. 107. Comisiunea verificatoria prin referintele seu Sigismundu Borlea propune si

Sinodulu primesce de verificatu pe deputatulu Dr. Eugeniu Mocioni, alesu de mireni in cerculu Birchisiului.

Nr. 108. Comisiunea de petitiuni prin referintele seu Ioanu Groz'a, cu privire la cererea lui Vasiliu Pacatianu, propune si primindu-se.

Sinodulu hotaresce a nu dá locu cererii lui Vasiliu Pacatiunu de a puté recurge la statiunea invetiatorésca din Ohab'a Serbéscá, de óra ce elu estu amovatu dela acésta statiune prin sentintia consistoriala, intrata in putere de lege si esecutata, despre ce suplicantele se se incunoscintieze prin forulu competente restituindu-i-se suplic'a.

Nr. 109. Cu privire la anunierea deputatului mirénu Georgiu Serbu din cerculu B. Comlosiului, despre causele pentru cari nu se póte presentá la sinodu, comisiunea propune si sinodulu primesce acésta propunere dupa stilisarea deputatului V. Babesiu. dreptu-ce

Caus'a impedecării deputatului Georgiu Serbu din cerculu B. Comlosiului de a se infatisia la sinodulu eparhialu, se transpune Consistoriului din Aradu pentru cercetarea lucrului si eventualminte pentru impedecarea ingerintieloru straine si nelegali in causele nóstre.

Nr. 110. Luandu-se la pertractare propunerea lui Andrei Papp si Iosifu Goldisiu, in privinti'a fondatiunii lui Georgiu Dogariu pentru fóia incetata „Sperantia“, comisiunea incuviintie-

za propunerea de a se adauge la fondatiunea lui Patriciu Popescu, inse sinodulu primesce propunerea deputatului Ioane P. Desseanu, de dupa care

Se hotaresce: Ofertulu foundationalu a Domnului Georgiu Dogariu se ié la cunoscintia cu placere si Consistoriulu se indruma, ca medilocindu dela fondatoru literele formale foundationali, se o manipuledie la epitropi'a eparhiale, ca fondu pentru ajutorarea bibliotecii institutului clericalu, reportandu in privinti'a acést'a la sinodulu venitoriu.

Nr. 111. Privindu cererea preotului Ioanu Bozganu din Ciciru, ai se medilocí scóterea competintieloru restante pentru functiunile preotiesci, la propunerea comisiunei

Sinodulu trimite acésta petitiune la Consistoriulu din Aradu pentru pertractarea competente.

Nr. 112. Cu privire la cererea aceluasi preotu Ioanu Bozganu din Ciciru a i se medilocí cortelu parochialu, séu relutu eeuivalentu, comisiunea propune si

Sinodulu predá acésta cauza Consistoriului din Aradu spre competinta pertractare.

Nr. 113. Pertractandu-se petitiunea mai multoru locuitori din Baitia, protopresbiteratulu Beiusiului, in caus'a ajutoriului asignatu dela statu, comisiunea propune si

Sinodulu predá acésta cauza Consistoriului oradanu, pentru efectuire, amesuratu ordinatiunei emise in acestu obiectu de Prea Santi'a Sa Domnulu Episcopu diecesanu.

Nr. 114. La ordinea dilei e desbaterea speciala a operatului dela comisiunea emisa pentru censurarea rapórteloru din senatele scolare. Cu privire la indrumarea din sinodulu trecut, de sub. nr. 95. lit. a) in privinti'a salarieloru invetiatoresci, careia Consistoriulu din Aradu a satisfacutu, comisiunea prin referintele seu V. Pagub'a propune si

Sinodulu ié spre scire.

Nr. 115. Cu privire la indrumarea de sub nr. 95. lit. b, si c, in privinti'a fondului de pensiuini pentru invetiatori, si a aplicarii de preparandi absoluti langa invetiatorii betrani, comisiunea propune si primindu-se

Sinodulu hotaresce: in privinti'a fondului de pensiuini, in cátu pentru dispositiuni ulterióre se se accepte resultatulu pasiloru delegatiunei congresuali, emisa in privinti'a fonduriloru din Pest'a, totusi se se efeptuedie dispusetiunea §-lui 79. din organisatiunea provisoria a invetiamentului, prin incassarea numai-decátu a celoru dóue procinte. Fondulu se se manipuleze prin Consistoriu, care la sinodulu venitoriu se arete unu proieptu de regulamentu pentru pensiuini.

Éra aplicarea preparandiloru absoluti langa invetiatorii deveniti neputintiosi, se ié spre scire.

Nr. 116. Cu privire la raportulu senatului scolaru din Aradu, cá prin publicarea acteloru referitóre la reorganisarea preparandiei, in fóia oficiala „Lumin'a“, a satisfacutu hotaririi de sub nr. 96. din sinodulu trecut, comisiunea scolará propune a se luá spre scire.

Sinodulu ié spre scire.

Nr. 117. Cu privire la raportulu senatului scolaru, cá n'a pututu implini hotarirea de sub nr. 97. a sinodului trecut pentru trimiterea aloru trei teneri la institutele mai renumite, ca se se pregátésca de profesori, din caus'a cá au lipsitu medilócele materiali, comisiunea opinéza si

Sinodulu hotaresce a incredintia Consistoriului din Aradu se cerce modulu a implini hotarirea sinodului de anu de sub nr. 79 pentru pregatirea cátorva teneri la profesura.

Nr. 118. Cu privire la raportulu senatului scolaru in privinti'a hotaririi de sub nr. 98. a sinodului trecut despre spesele inspectiunei scolare, comisiunea opinéza si

Sinodulu primesce a incredintia Consistoriului se gasésca unu modu pentru acoperirea speseloru inspectiunei scolare.

Nr. 119. Cu privire la raportulu senatului scolaru, cá intru a satisfice hotaririi de anu de sub nr. 99. s'a emisu o comisiune anchetaria, comisiunea propune si

Sinodulu ié scire despre compunerea comisiunei anchetaria pentru castigarea si respective gatirea cartiloru

necesarie de scóla. Totu odata Prea Santi'a Sa Parintele Episcopu e pofitu se medilócésca, ca catichisulu celu pueinu corespundietoriu, ce se intrebuintiédia acum in scólele nóstre, se fie inlocuitu prin altulu mai corespundietoriu.

Nr. 120. Cu privire la raportulu senatului de scóle din Aradu despre caus'a cursului supletoriu, comisiunea scolara opinéza cà, pre càtu medilócele nóstre nu ajungu pentru de a deschide regulatu atari cursuri proprie spre perfectiunarea invetiatoriloru, acestor'a se se concéda cercetarea cursuriloru supletorie ordinate de guvern, pre langa cererea, ca propunerile se fie romane si invetiatorii nostri se se faca partasi de beneficiile acordate de guvern pentru cercetatori. — Vincentiu Babesiu primesce propunerea comisiunei, dar doresce ca aceea se fie motivata cu imprejurarile faptice nóue, cari unice potu fi calificate moralmente de a ni justificá abaterea de la conclusulu primului sinodu eparchialu in acésta privintia. A nume se se motiveze cu aceea cà: Prin cuprinsulu cerculariului Escelintiei Sale Domnului ministru de culte si de instructiune catra ordinare cu datulu 22. fauru a. c. Nr. 1., si de asemenea prin asecurările date de Escelenti'a Sa oralmente la fie-care ocaziune cumca nu este contrariu scóleloru confessionali si nu li doresce scaderea ei perfectiunarea, — alinandu-se mare parte temerile bisericeii nóstre, pre cari ni le-a desceptatu legea pentru instructiunea publica si modulu cu care incepuse ea a fi essecutata, acésta temere a incetatu a fi motivu de a oprí pre invetiatorii nostri confessionali de la cestiunatele cursuri supletorie. Primindu-se propunerea comisiunei, cu si din motivulu adusu de Vincentiu Babesiu.

Sinodulu hotaresce a se concede invetiatoriloru nostri confessionali cercetarea cursuriloru supletorie ordinate de guvern, pre càtu medilócele nóstre nu ajungu a deschide regulatu atari cursuri proprie pentru perfectiunarea invetiatoriloru. Sinodulu primesce cu placere cunoscinti'a cà Escelinti'a Sa Domnulu ministru de instructiune doresce perfectiunarea scóleloru confessionali. Consistoriulu se indruma a rugá pre naltulu ministeriu ca in acele cursuri propunerea se fie romana, si invetiatorii nostri se se faca partasi la beneficiile acordate de guvern pentru cercetatori.

Nr. 121. La raportulu senatului de scóle din Aradu, cumca universitatea comitatului Temisiu a stersu din preliminariile comunali salariile invetiatoriloru, senatulu a remonstratu la naltulu ministeriu cerendu pre bas'a legii de instructiune reintroducerea salariiloru, dar respunsulu ministerialu a fostu negativu basandu-se pre legea comunala, — comisiunea scolara propune a se luá la cunoscintia. Inse Vincentiu Babesiu, desvoltandu caus'a din punctulu de vedere a dreptului privatu, recomanda si

Sinodulu hotaresce a indrumá Consistoriulu se remonstreze de nou la naltulu ministeriu pentru introduce-re salariiloru invetiatoresci in preliminariile comuneloru politice din comitatulu Temisiului, demustrandu cà acésta cauza este de natur'a contracteloru din dreptulu privatu. Bisericele, inca sub guvernulu deceniului penultimu, infiintiandu scoli, a facutu contracte cu comunele politice pentru dotatiunea invetiatoriloru. Se se arete contracte de acestea.

Nr. 122. Cu privire la cerculariulu ministerialu din 22. fauru a. c. Nr. 1. in privintia aretării comuneloru bisericesci cari nu potu satisfac despusetiuniloru legii scolare, parerea comisiunei este a se luá cunoscintia de acestu cerculariu, inse la propunerea Prea Santiiei Sale Domnului Episcopu

Sinodulu emite in acésta cauza o comisiunea compusa de Vincentiu Babesiu, Demetriu Bonciu si Ioanu Missiciu, cu insarcinarea se refereze càtu mai curundu.

Nr. 123. Cu privire la carthi'a ministeriala din 15. jan. a. c. nr. 30,315 pentru infiintiarea unei catedre de economia si gradinaritu la institutul teologicu, — comisiunea propune si

Sinodulu hotaresce ca pana la definitiv'a regulare a teologiei si preparandiei, ascultatorii de la teologia se invetie dimpreuna cu preparandii economi'a si gradinaritul.

Nr. 124. Comisiunea scolara propune si

Sinodulu primesce a esprime dorinti'a ca organele scolare se desvólte si in viitoriu zelu si activitate necurmata spre naintarea invetiamentului.

Nr. 125. Incependu-se desbaterea raportului dela senatulu scolaru din Orade, comisiunea scolara opinéza la datele statistice si primindu-se

Sinodulu indruma Consistoriulu din Orade ca

1. in viitoriu se relatiuneze detaiatu in privintia numerului copiiloru de ambele sesse deobligati la scóla si inca cu distingerea sessului;

2. se se nisuésea a implé posturile invetiatoresci definitivu cu preparandi absoluti;

3. la tóta intemplantia a face ca cei apti se depuna essamenulu de calificatiune;

4. scól'a de repetitiune se se introduca in tóte comunele;

5. pentru inaintarea frecuentatiunei scolare, Consistoriulu oradanu are se primésca instructiunile date pentru Consistoriulu din Aradu;

6. are a nisui ca in cele 56 de comune in cari nu se afla scoli, se se infiintiédie, folosindu-se si de ordinatiunea ministeriala din 10. Decemvre 1872. nr. 32,488.

Nr. 126. Cu privire cà 155 de scoli au primitu parte admonitiunea prima, parte a dóu'a admonitiune ministeriala; comisiunea scolara propune si

Sinodulu primesce a se indrumá Consistoriulu din Orade se puna tóte medilócele in lucrare, spre ameliorarea receruta si corespundietória a scóleloru, pentru de a prevení, la timpulu seu, pericolulu amenintiatoriu.

Nr. 127. In privintia salariiloru invetiatoresci, comisiunea scolare opinéza a se primí propunerea senatului scolare din Orade, dreptu-ce

Sinodulu indruma Consistoriulu din Orade a nisui la imbunetatierea salariiloru invetiatoresci, luandu-si in privintia sumeloru cinsura din „Organisatiunea provisoria“ a invetiamentului.

Nr. 128. In privintia fondului de pensiuni comisiunea scolara opinéza si

Sinodulu indruma Consistoriulu din Orade a incassá cele dóue procente dela salariile invetiatoresci, si se substérna la sinodulu prossimu unu regulamentu detaiatu in privintia pensiuniloru.

Nr. 129. Comisiunea propune si

Sinodulu incredintiéza Consistoriului din Orade, ca in viitoriu se arete pre acei barbati cari au bine-meritatu de caus'a scolara.

Nr. 130. La raportulu senatului scolaru din Orade, cà a satisfacutu hotaririloru din sinodulu trecut in privintia catichisării tinerimei; in privintia invetiatoriloru neputinciosi si a diurneloru pentru invetiatori la conferintiele invetiatoresci, comisiunea propune si

Sinodulu ié spre scire.

Nr. 131. Georgiu Popa presinta si recomanda petitiunea mai multoru comune din cerculu Coului (Vascon) pentru arondarea protopopiateloru Beiusiu si Meziadu astfelu, ca in Cou se fie resiedinti'a unui protopresbiteru.

Se tramite la comisiunea organisatória.

Fiindu timpulu inaintatu, presiedintele pune la ordinea dilei raportulu comisiunei bisericesci pentru diu'a de mane. —

Acestu protocolu s'a cetitu si s'a autenticatu in siedinti'a VII. sinodale, ce s'a tienutu la 21. aprile 3. maju 1873.

Procopiu Ivacicoviciu, m. p.
Episcopu presiedinte.

Teodoru Papu, m. p. notariu.

S i e d i n t i ' a VII.

s'a tienuta la 21 aprile 3 maju 1873. sub presiedinti'a ordinaria.
Notariu Paulu Papu.

Nr. 132. Se cetí protocolulu siedintiei trecute si

S'a autenticatu.

Nr. 133. Din partea presidiului se presinta rugarea comitetului parochialu din Pojog'a in caus'a intregirii sessiunei parochiale si a imbunetatierei stării materiali a preotului si invetiatoriului de acolo,

Se predá comisiunei pentru petitiuni.

Nr. 134. Comisiunea petitionaria prin referintele seu Ioanu Groz'a raportéza, si in urmareea propunerii lui Paulu Rotariu.

Sinodulu decide ca acús'a lui Petru Ardeleanu din S. Mihaiulu-Romanu, in contr'a preotului de acolo Atanasiu Petroviciu, se se predee Consistoriului, care va avé a purcede câtu mai aspru in contr'a numitului parochu, si la anulu viitoriu se raporteze sinodului despre resultatu.

Nr. 135. Asemene acús'a lui Tom'a Ardeleanu locuitoriu in Remeti-Temesiu, in contr'a parochului de acolo Nicolau Petrescu Se predà Consistoriului pentru procedere competente.

Nr. 136. Acús'a lui Ioanu Fluerasiu, locuitoriu in Remetea-Temesiu, in contr'a parochului de a colo Nicolau Petrescu Se predà Consistoriului pentru ordinarea investigatiunei si procederei competente.

Nr. 137. La rugarea locuitorului din Giul'a Germana Moisa T. Szilágyi, in contr'a lui Mitru Stirlea pentru predarea unui scannu din sant'a biserica,

Se decide a se redá rugarea suplicantelú, carele totu-odata se indruma se ascepte publicarea sentintiei ce va aduce forulu competente in acésta cauza, — standu-i apoi in voia libera a insinuá in contr'a aceleia apelat'a sa. —

Nr. 138. Condeputatulu Sigismundu Borlea, Meletiu Dreghiciu si Nicolau Diamandi, cerendu cu motive concediu de a puté absentá dela siedintiele sinodali

Concediulu cerutu se acórda.

Nr. 139. La ordinea dilei este raportulu comisiunei bisericesci, care prin referintele seu Alessiu Popoviciu, propune si

Sinodulu ié spre sciintia raportulu senatulu bisericescu alu Consistoriului din Aradu, carele conformu indrumárii primite de la sinodulu eparchiale din anulu 1871. sub Nr. 97., aréta cà Consistoriului apartienu 11 protopresbiterate, 305 de comune bisericesci matre, 57 de filiale, 1421 de parochii, 298 de edificie bisericesci, 61.925 de case, 344.672 de suflete cu 11 protopresbiteri, 192 de parochi, 207 administratori parochiali si 39 de capelani. — La senatulu bisericescu sunt 14 asesori, dintre cari unulu e referinte, — la institutulu teologicu sunt doi profesori ordinari si unu cantoru.

Nr. 140. Referitoriu la elevii din institutulu teologicu, din raportulu senatulu bisericescu se vede cà numerulu clericiloru din institutu se urca la 26, dintre cari 6 insi nu au calificatiunea prescisa prin decisulu sinodului din anulu 1870. Nr. 105., — comisiunea bisericesca are urmatórele dóue opiniuni, a nume: 1. Considerandu cà senatulu bisericescu, prin acésta fapta s'a abatu dela decisiunea sinodului de sub nr. 105. din 1870., unde apriatu s'a spusu, cumca in institutulu teologicu numai cei cu 8 clase potu fi primiti, desi acésta abatere prin motivele raportului încátu-va s'ar vedé a fi motivata, totusi din partea membriloru comisiunei nu se póte aprobá, pentru ce dar opiniunéza ca Venerabilulu senatu bisericescu respective Consistoriulu de nou se fie indrumatu ca decisiunea citata a sinodului, pana ce aceea cu timpulu se va schimbá, se o tiena de directiva, nefindu-i iertatu dela aceea a se abate. — Opiniunea a dóu'a este: Luandu in consideratiune motivele aduse de venerabilulu senatu bisericescu, vine cu urmatóri'a propunere, respective opiniune: In casulu extraordinariu, candu neevitabil'a necesitate ar demandá susceperea in cursulu teologicu a acelorú elevi, cari au mai pucinu de 8 clase gimnasiale, — aceea numai sub asia espresa conditiune se se efeptuésca, cumca astfelu de elevi nici la unu casu nu vor avé dreptu de a competá si concurge la parochii de prim'a classa ci numai dupa calificatiunea lorú mai debila la parochii de class'a a dóu'a, eventualminte class'a a trei'a; din ce motivu dar Venerabilulu senatu bisericescu ar fi a se indrumá, ca la astfelu de casuri extraordinarie (si pana ce prin arondarea si reducerea, respective clasificarea parochieloru, prin sinodu se va efeptu) cu ocaziunea primirei prin decisiune consistoriala apriatu se se enuncie, cà la ce classa de parochii va avé dreptu respectivulu elevu a competá si concurge, — si asia pe langa acésta modalitate membrii comisiunei opiniunéza, a se aprobá susceperea acestoru elevi, cari dejá sunt, prin senatulu bisericescu, fara de 8 classe primiti.

In acésta cestiune propune deputatulu Ioanu P. Desseanu cà:

„Se sustiene si mai departe decisulu sinodului eparchialu din anulu 1870 nr. 105., ca adeca numai atari individi se fie primiti in institutulu teologicu din Aradu, cari au absolvitu 8 clase gimnasiale cu succesu bunu; éra testimoniele clericiloru primiti in

institutulu clericalu in anulu curinte fara de 8 clase, vor avé validitate numai daca ulterioru vor suplini absolvirea classeloru gimnasiale ce li lipsesce.“ —

Mircea V. Stanescu propune: „Vigórea decisului de sub nr. 105. alu sinodului din anulu 1870. pentru de o camdata remane suspinsa, si Ilustritatea Sa Domnulu Episcopu este rugatu ca la prossim'a siedintia a sinodului episcopescu se puna la cale consultarea asupr'a calificatiunei celor'a ce se pregatescu spre trépt'a preotiei si a invetiatorie, ca estmodu la viitorulu Congresu natiunалу, se se faca hotariri meritorie tienendu contu la dorinti'a espresa a sinodului eparchiale aradanu, ca candidatii spre clerica se fie cu 8 classe gimnasiale.“ —

Ioanu Missiciu propune:

„Conclusulu sinodalu, ca fara de 8 classe gimnasiale se nu se primésca elevi in cùrsulu teologicu, se sustiene si mai departe in vigóre; deórece inse s'a constatatu necesitatea si se ivescu casuri extraordinarie, in cari provederea uneloru parochii recere abatere esceptiunala dela conclusulu amintitu, — se concede Consistoriului in astfelu de casuri extraordinarie, a puté primi elevi si fara de 8 classe, cu aceea, ca din anu in anu se faca relatiune motivata in privinti'a casuriloru cestoru esceptiunale la sinodulu diecesanu.“

Vincentiu Bebesiu propune:

„Considerandu lips'a constatata de concurenti pentru posturile preotiesci, mai slabu dotate;

considerandu cumca adeverat'a calificatiune pentru posturile bisericesci nu se conditiunéza absolutu prin classele gimnasieloru straine, éra atari classe ale nóstre proprie, pentru ale nóstre scopuri organizate, in presinte nu avem,

considerandu cà cea mai valabila proba de calificatiune in suer'a bisericesca o dá resultatulu facticu alu activitatii sale in functiuni;

pasirea Consistoriului se indemniséda si pre langa cuvenit'a precautiune esceptiunalminte — i se concede asemenea pasire si mai departe, cu acelu adausu, ca la parochiele de I. classa, pre câtu timpu esistu concurenti cu deplina calificatiune gimnasiala, numai atari se póta intrá in candidatiune si se póta fi alesi, — asemenea la parochiile de II. classa, precátu timpu esistu concurenti cu mai multe classe gimnasiale séu reali, acestia se aibe preferintia, — éra cei fara de classe séu cu classe gimnasiale ori reali mai pucine, anume pentru inceputu, se póta intrá in candidatiune si alesi numai la parochiile mai slabe, si numai dupa servitiu de mai multi ani, in casuri candu atari preoti prin activitatea lorú ar dá eclatante probe de calificatiune si merite pe terenulu bisericescu, se póta fi declarati prin consistoriu de demni admissibili la parochii mai antaiu de II. si dupa probe nóue cu destula demnitate — si de I. classa.“ —

Dupa aceste purcediendu-se la votare secreta, cu 27. voturi contr'a 24.

Sinodulu decide ca se se sustiena absolutu si pe mai departe in vigóre decisulu sinodului din anulu 1870 de sub nr. 105.

Nr. 141. Comisiunea referéza, propune si

Sinodulu ié spre scire cà 2 protopresbiterate a Sieriei si Hasiasiului, fóste vacante, prin persónele Domniloru Georgiu Vasileviciu si Georgiu Cratiunescu s'au deplinitu, cari protopresbiteri indata dupa sinodulu presinte au a se mutá in protopresbiteratele lorú.

Nr. 142. Relativu la referad'a comisiunei bisericesci prin care aréta cà senatulu bisericescu prin date statistice raportéza, cà in decursulu acestui anu au repausatu 17 preoti, intru presviteri s'au hirotonitu 18, si anume intru parochi 13 si 5 intru capelani, — si notifica cumca Ioanu Cociub'a parochulu din Sioimosiu pe viétia a devenitu incarceratu, éra Petru Bogdanu administratorulu din F. Varsandu pentru mai multe escese — s'au amovatu dela posturile lorú, — comisiunea propune si

Sinodulu luandu spre scire, indruma Consistoriulu a face pasii necesari pentru indeplinirea acestoru dóue parochii.

Nr. 143. Referad'a senatului bisericescu, cumca dela sinodulu din anulu trecut a tienutu 12 siedintie in cari s'au pertractatu la 500 obiecte, intre cari au fostu 19 procese divortiale; dintre cari 9, ca apartienetórie competintiei forului de I. instantia, s'au transpusu acolo, éra 10, s'au pertractatu si decisu finalminte; — din partea comisiunei se propune si din partea sinodului

Se ié spre scire.

Nr. 144. Comisiune propune si

Sinodulu primesce operatulu senatului bisericescu asupr'a procederei de alegere a protopopiloru, adaugendu-

se la acelu elaboratu ca punctulu I. „Consistoriulu, venindu la Cunoscintia despre vacanti'a unui protopresbiteratu, mai multu in decursu de unu anu, este detoriu a face dispositiunile necesarie pentru indeplinirea si alegerea noului protopresbiteru.“ Se se trimite acestu elaboratu ambelor Consistories pentru acomodare, accludandu-se protocolulu sub A.

Nr. 145. In puterea decisiuniloru de sub nr.ii ^{88/871} si ^{67/872} a sinodului fiindu Consistoriulu insarcinatu, ca cu concursulu consistoriului oradanu, se elaboreze unu proiectu de regule materiali pentru disciplinarea preotimei si a censurá proiectulu de procedura in cause disciplinare, — raportéza cumca: cu acést'a insarcinandu comisiunea anchetaria, acést'a comisiune, din mai multe cause insirate in raportu, nu a fostu in stare a corespunde pana acum acestei insarcinari, deci se róga, ca si pana ce acestu proiectu se va face, precum scaunele protopresbiterale asia si Consistoriulu, in causele disciplinare se fie indrumate, ca de o camdata se se foloséca de usulu de pana acum; in fine propune ca comisiunea anchetaria se fia indrumata, ca numai-decátu, dupa finirea sinodului intrunindu-se, se lucre operatele din cestiune, si acele numai-decátu se le presenteze Prea Santiei Sale Domnului Episcopu, carele apoi prin o comisiune ad-hoc esaminandule, la timpulu seu le va asterne la Maritul Congresu natiunaliu bisericescu spre ulteriór'a dispusetiune; — Comisiunea propune si pe langa stilisarea condeputatului Mironu Romanu

Sinodulu poftesce pe Prea Santia sa Domnulu Episcopu a compune si convocá o comisiune anchetaria din ambele parti ale eparchiei, ca se elucre unu proiectu de procedura in cause disciplinare si matrimoniale, care apoi se se substérna la prossimulu Congresu natiunaliu.

Nr. 146. Referitoriu la caus'a aplicárii profesoriloru dela institutul clericalu la posturi consistoriali, comisiunea opiniunéza, a se sustiené si pe mai departe decisiunea sinodului adusa sub nr. 83. din anulu 1872., prin carea profesorii de teologia sunt opriti a funtiuná in posturi consistoriali, inse la propunerea lui Vincentiu Babesiu

Sinodulu decide: considerandu-se aplicarea unui profesor in afaceri consistoriale numai de extraordinaria si esceptiunala, nu se afla in contradicere cu conclusulu de compatibilitate, si deci nici nu se esceptiunéza.

Nr. 147. Senatulu bisericescu fiindu indrumatu conformu decisului sinodalu de sub Nr. 90. din anulu 1872. ca se intrebe comitetele protopresbiterale a Temisiorii cá, cu cátu voiescu a concurge la sustienerea unui Consistoriu ce s'ar infintia in Temisior'a, — comisiunea opiniunéza si propune, cá considerandu cumca comitetele respective s'au dechiaratu in acést'a privintia in opiniuni fórté diverginti, si considerendu cá cestiunea acést'a este fórté timpuria si se améne pe timpuri mai favorabile.

Paulu Rotariu propune: Se se decida infintiarea unui Consistoriu gr. or. in Temisior'a si esecutarea respective constituirea pe anulu viitoriu.

La propunerea lui Mironu Romanu

Sinodulu indruma Consistoriulu din Aradu a aduná datele ce mai lipsescu si ale substerne de a dreptulu la congresulu natiunaliu in a caruia competintia cade decidera meritoriale a acestei cestiuni. —

Fiindu timpulu inaintatu, siedinti'a s'a redicatu, anuciandu-se siedinti'a prossima pe astadi la 6. óre dupa médiedi.

Acestu protocolu s'a cetitu si s'au autenticatu in siedinti'a VIII. sinodala ce s'a tienutu la 21. aprile 3. maju dupa médiedi, 1873.

Procopiu Ivacicoviciu m. p.

Episcopu presiedinte . .

Paulu Papu m. p. notariu

Siedinti'a VIII.

tienuta la 21 aprile/3 maiu 1873. dupa médiedi, sub presiedinti'a ordinaria, notariu Constantinu Gurbanu.

Nr. 148. Presiedinti'a presinta scrisórea Prea Santiei Sale Domnului Episcopu alu Caransebesiului, prin carea comunica conclusele aduse de sinodulu de acolo in meritulu fonduriloru comune.

Se traspune la comisiunea financiara.

Nr. 149. Georgiu Cratiunescu referintele senatului strinsu

bisericescu, din caus'a cá este alesu de protopresbiteru, abdice la postulu de referinte.

Se ié la cunoscintia.

Nr. 150. Emanuilu Missiciu asesoru onorariu la senatulu epitropescu fiindu denumitu de asesoru la tribunalulu regescu din Borosineu si-dá demissiunea.

Se ié la cunoscintia.

Nr. 151. La ordinea dilei e continuare debaterii speciali a supr'a raportului senatului bisericescu. Comisiunea pentru concusarea raportului bisericescu, la acelu pasagiu alu raportului, cá Consistoriulu inca n'a potutu satisfacé dorintiei sinodale espreso sub Nr. 106. alu sinodului din anulu trecut, ca pentru sesiunea presinte se elaboreze unu proiectu pentru arondarea protopresbiteratelor, — totusi in cátu pentru ameliorarea dotatiunei propune nescari modalitati, — recomanda si

Sinodulu primesce, ca Consistoriulu de nou se fia indrumatu a face proiectulu pentru arondarea protopresbiteratelor, si acést'a negresitu se-lu substérna in sesiunea sinodala a anului venitoriu; éra partea referitória la imbinirea dotatiunei protopresbiterali, se traspune la comisiunea organisatória.

Nr. 152. Cu privire la raportulu consistorialu, cá acést'a conformu decisului de sub Nr. 139. alu sinodului din anulu trecut, intru regularea parochieloru din mai multe cause pana acum'a inca nu a potutu ajunge la vre-unu resultatu, — comisiunea propune si

Sinodulu indruma de nou Consistoriulu ca decisulu de sub nr. 139. din sinodulu anului trecut pentru regularea parochieloru, se-lu implinésca negresitu pana la prossimulu sinodu.

Nr. 153. Urmandu la desbatere raportulu senatului strinsu bisericescu alu Consistoriului oradanu, datele statistice: cá in acelu districtu sunt 7 protopresbiterate, 294 comune bisericesci 76 filiale, 31,670 cási, 193, 438 de suflete, 298 de biserici, 301 parochii, parochi cu investitura 57, fara investitura 205, capelani 5, diaconi 2, supr'a numerari 2, emeritu 1, parochii vacante 39, au reposatu in decursulu anului 12 preoti, pentru betranetie s'au retrasu unulu, s'au hierotonitu 16, cause matrimoniale cu totala despartire la forulu II. 2, cause disciplinare mai grele in forulu de prim'a instantia 4, cause apelate la forulu metropolitaniu 2, esamenu de calificatiune au facutu 10 teologi, tass'a esaminarii au respuns'o 6. insi, 3 insi au datu obligatiuni si unulu s'a absolvatu pentru seracia. La propunerea comisiunei

Sinodulu le ié la cunoscintia.

Nr. 154. La acelu locu alu raportului, cá pacea interna a bisericeii in intregu districtulu numai in comun'a Chistagu s'a turburatu prin intentiuni proselitice, in care privintia s'a si esmisu o comisiune investigatória, — comisiunea propune si

Sinodulu ié la cunoscintia indrumandu-se Consistoriulu oradanu, ca la timpulu seu se incunoscintieze sinodulu despre resultatulu incusitiunei ordinate in Chistagu de reulu proselitismului.

Nr. 155. Raportarea Consistoriului, cá biserice'a fatia cu statulu nu au avutu parte de vre-o superare, cá Consistoriulu a deplinitu tóte ordinatiunile ministeriale ca unele ce nu prejudeca intereselor nostre bisericesci, éra statulu au ajutoratu Consistorialu cu 5000 fl.

Se ié la cunoscintia.

Nr. 156. Raportandu-se cá din caus'a unui casu specialu s'a emisu unu cerculariu pentru delaturarea datinei rele d'a se trage clopotele candu se aréta semne de grindina — la propunerea comisiunei

Se ié la cunoscintia.

Nr. 157. Acelu puntu alu raportului, cá tréb'a matriculeloru si a conscriptiuniloru poporali e pusa in lucrare de a se regulá si s'a facutu cele necesarie pentru deplinirea defectelor ce s'au observatu in multe locuri, la propunerea comisiunei

Sinodulu primesce a se luá la cunoscintia regularea matriculeloru si a conscriptiunei poporali, indrumandu-se Consistoriulu din Orade a acceptá in districtulu seu numai formulariele ce sunt in usu si in districtulu Aradului.

Nr. 158. Cu privire la acele puncte din raportulu consistorialu, prin care se propune ca pentru elaborarea unei proceduri in cause matrimoniale si disciplinare se se emita o comisiune anchetaria din sinulu sinodului, carea apoi pentru uniformitate se-si substérna elaboratulu seu la Congresulu natiunaliu; éra de

reguli materiali pentru disciplinarea clerului si a poporului se se intrebuinteaza colectiunea de canóne edate de Archiepiscopulu si Metropolitulu Andreiu B. de Siagun'a, — din partea comisiunii se recomanda si

Sinodulu decide ca in meritu procedurii matrimoniale si disciplinari si a regulor material, se se sustie-na decisulu adusu in acésta privintia sub nr. 145. a sesiunii presinte.

Nr. 159. Cu privire la aceea dorintia espressa in raportulu Consistoriului, ca pana la regularea parochioru si a dotatiunii preotiesci — efectuarea conclusului adusu sub nr. 105. a sinodului din anulu 1870. se se sisteze, si dupa necesitate se se póta primi in institutul clericalu tineri si fara 8 clase gimnasiale, — comisiunea reflectéza, ca in acésta privintia s'a adusu conclusu sub nr. 140. care se se aplice si la acestu locu.

Sinodulu sustiene hotarirea sa de sub Nr. 140. a sesiunii presinte despre calificatiunea candidatilor la preotia si cu privire la districtulu Oradii.

Nr. 160. Totu comisiunea bisericesca rapóta ca din partea presiedintelui delegatiunii congressuali s'a relationatu ca despartirea ierarhica in comunele mestecate Pecic'a romana, Tornea, Nadlacu, Cianadulu magiaru, Monorostoru si Checi'a romana s'a efectuitu pe cale amicabile, éra actele referitoria la acést'a sunt la delegatiunea congressului serbescu spre censurare, ca caus.a despartirii in Semlacu, Chinezu, Mahala, Becichereculu micu St. Andrasiu si S. Nicolaulu mare este sub pocusu, mai departe ca pentru delegarea. Tribunalulu regescu din Pest'a s'au facutu pasii necesari, si in fine ca caus'a despartirii suburbiului Fabricu-Temisiora, Seravola si Cianadulu serbescu inca este in curgere — ceea ce la propunerea comisiunii

Se ié la cunoscintia.

Nr. 161. Urméza referad'a comisiunii organizatorice, carea prin referintele ei Parteniu Cosm'a cu referintia la decisulu sinodalu din 1872. Nr. 114 prin care protopresviterulu Luncii Gavriulu Neteu s'a restituitu in oficiulu seu protopresviteralu, éra protopresviteriloru Ioanu Fassie alu Pestesilui si Petru Sabau alu Meriadului li s'au permis pana la arondarea protopresviteratoru a locu in locurile de pana acum'a, — la propunerea comisiunii.

Se ié la cunoscintia.

Nr. 162. Cu privire la arondarea protopresviteratoru din districtulu oradanu, precum si la regularea dotatiunii protopresviterali, comisiunea avendu in vedere intetitóri'a necesitate a arondarii protopresviteratoru constatata si prin conclusulu de sub nr. 157. alu congressului nationalu dela 1870; avendu in vedere conclusele acestui sinodu de sub nr. 90. 1871 si 106. 1872. si considerandu, cumca Consistoriulu aradanu si a substernutu planulu de arondare inca la sinodulu din 1871, propune urmatoriele:

1. se se incuviintieze arondarea protopresviteratoru din districtulu Consistoriului aradanu, pe bas'a si conformu planulu propusu de Consistoriu si alaturatu la raportulu comisiunii.

2. Numerulu protopresviteratoru de astadi se reduce dela 7 la 6, care vor fi: alu Oradii, Pestesilui, Tinței, Beliului, Beiusilui si alu Coului (Vascaulu).

3. Fiecare protopresviteru va avé o parochia centrala protopresviterala carea nu-si va alege pre parochia sen, caci protopresviterulu in puterea alegerii sale de atare devine parochulu aceleia, votulu parochiei inse totudeuna se va luá in consideratiune cu ocaziunea candidarii protopresviterului, si se va trece la protocolulu electoralu.

Aceste parochii protopresviterali cari totu odata servescu de centru protopresviteratoru si de locuintia protopresviteriloru

a) Oradea mare, pentru protopresviteratulu Oradii.

b) Tinodulu pentru alu Pestesilui.

c) Tinc'a pentru alu Tinței.

d) Ucurisilui pentru alu Beliului.

e) Beiusilui pentru alu Beiusilui.

f) Coulu pentru alu Coului.

4. protopresviterii actuali ne mai putandu-se supune unei alegeri noue, remanu in functiune, si anume aceia ale caror'a protopresviterate nu se stramuta, remanu in protopresviteratulu avutu, éra aceia ale caror'a protopresviterate s'au contopitu in alte, trecu la acelu protopresviteratu in care s'a prefacutu alu loru, si anume: cu privire la aceea imprejurare, ca protopresviteratulu Beiusilui si alu Beliului sunt vacante:

a) Protopresviterulu Oradii Simeonu Bic'a remane in protopresviteratulu seu;

b) Protopresviterulu Pestesilui asemenea remane in protopresviteratulu seu;

c) Protopresviterulu Tinței Gavriulu Neteu va ocupá protopresviteratulu Tinței;

d) Protopresviterulu Pomezului Elia Moga va ocupá protopresviteratulu Beiusilui;

e) Protopresviterulu Meziadului Petru Sabo va ocupá protopresviteratulu Coului: éra

f) Pentru alu Beliului se va efectui alegere.

5. Devenindu vacanta parochia centrala, protopresviterulu este detoriu se o ocupe numai-decátu. Pana atunci inse, decumva locuesce in protopresviteratu, are numai decátu a se mutá la loculu centralu alu protopresviteratulu seu.

6. Dotatiunea protopresviterului se staveresce in minimulu de 1200 de fl. in care se computa tóte prestatiunile atátu parochiali cátu si protopresviterali, ce se dau protopresviterului in bani séu naturale, afura de acestea va avé cortelu potrivitu procuratu si sustienutu din partea intregului tractu protopresviteralu.

Consistoriulu se insarcinéza ca dupa ascultarea sinódeloru parochiali si protopresviterali se sistemídieze si asigureze acésta dotatiune; — carea propunere a comisiunii

Sinodulu primesce propunerea comisiunii si decide ca tóte actele privitoare la arondare se se substérna prosimului congressu nationalu pentru aprobare; éra deosebi nou'a arondare a protopresviteratoru din districtulu oradanu se alatura la protocolu sub B.

Nr. 163. Cu privire la acea raportare a Consistoriului, ca n'a pututu satisfacé conclusulu sinodalu de sub nr. 139. din anulu 1872. intru regularea parochioru, — la propunerea comisiunii

Sinodulu apretiesce justificarea Consistoriului, fiindu inse ca regularea parochioru este o necesitate neame- nava, se insarcinéza Consistoriulu ca pana la sesiunea venitoria sinodala in tóta intemplanca se efectuésca conclusulu sinodalu adusu sub nr. 139. din 1872. in acestu meritu.

Nr. 164. Referitoriu la punctulu 4. alu raportulu cumca sinódele, comitetele si epitropiile protopresviterali, apoi comitetele si epitropiile parochiali s'au reconstituitu pe unu periodu nou de 3 ani, cu esceptiunea tractului Beliu, a caruia reconstituire fu impededata, dar acum e pusa in lucrare, — la propunerea comisiunii

Se ié la cunoscintia.

Nr. 165. Comisiunea organizatorica, in cestiunea de a se restaurá senatele scolastice si epitropesci, propune a se enuciá urmatoriele: „Considerandu-se de o parte §. 116. din statutulu organicu; de alta parte representatiunea congressului nostru nationalu decretata sub nrulu 139. din anulu 1870., si modul, cum s'au alesu Consistoriele la anulu 1870: — asesorii intregului Consistoriu alesi la anii 1870. 1871. si 1872 se dechiara de alesi si pe viitoriu; éra pentru indeplinirea locurilor vacante se decide a se face alegere prin votare secreta.“

Cu abatere dela acést'a, deputatulu Vincentiu Babesiu propune urmatoriulu conclusu: „Pana la deslegerea legala a representatiunii contr'a modificatiunilor unilaterali ale statutulu organicu, lasandu-se in activitate Consistoriele alese nainte de 3 ani, — se pasiesee la completarea posturilor devinute in vacantia precumu si a unor'a dintre cele remase in reserva.“

Propunerea comisiunii organizatorica se enucia ca conclusu sinodalu:

Asesorii intregului Consistoriu, alesi la anii 1870. 1881. 1872. se dechiara de alesi si pe viitoriu, — rezervandu-se unele posturi la consistoriulu din Aradu pentru distinctiunea barbatilor apti si bine meritati in viitoriu, se decide a se alege de astadata prin votisare secreta:

A. La Consistoriulu din Aradu:

1. In senatulu strinsu bisericescu, unu asesoru ordinaru si doi onorari;

2. In senatulu scolaru, unu asesoru onorariu preotiescu;

3. In senatulu epitropescu, doi asesori preotiesci si trei mireni toti onorari.

B. La consistoriulu din Orade:

1. In senatulu strinsu bisericescu doi asesori onorari;

2. In senatulu scolaru unu asesoru onorariu preotiescu

Alegerile aceste se vor face in alta siedintie,

Nr. 166. Referitoriu la punctulu raportului prin care se aréta ingrigirea Consistoriului pentru pastrarea si crutiarea de perire a documentelor vechi, ce se referescu la istoria noastră bisericésca, — la propunerea comisiunei

Fapt'a acést'a a Consistoriului prin carea ingrigesce ca se nu péra vechile documinte ale istoriei noastre bisericésce, se ié spre placuta cunoscintia, si se indruma Consistoriulu ca obiectele incurse si ce vor mai incurge se le pastreze sub speciala ingrigire; totu odata a se recomandá si Consistoriului aradanu ca din partea sa inca se se procureze cstfelu de date.

Nr. 167. Cu referintia la punctu 7. alu raportului in care se aréta necesitatea de a se cumperá o casa eparchiala in apropiarea bisericeii centrale din Orade pentru folosirea Consistoriului éra pentru usioretatea cumperarii recomanda a se vinde cas'a vechia consistoriala din suburbiulu Várad-Velenceze.

Sinodulu in principiu incuviintieza cumperarea realitatii amintite in modulu propusu prin Consistoriu; in cátu inse privesce partea financiála a cestiunei, se dá spre consultare comisiunei financiare.

Nr. 168. Referitoriu la punctulu 8. a raportului in care se aréta activitatea Consistoriului intregu pe anulu 1872. si cari se reproduce in 828 de numeri ai protocolului de esibite si cá in decursulu anului trecut s'a ténutu 7 siedintie plenarie. 7 bisericésce, 7 scolare, si 5 episcopesci, si cá dupa renunciarea protopresviterului din Pomezéu Ambrosiu Marchisiu s'a alesu de atare parochulu din Rabagani Elia Moga, éra protopresviterulu Beliului binemeritatulu barbata Iosifu Marchisiu reposandu, administrarea vacantulu protopresbiteratu de o camdata s'a concediutu parochulu din Beliu Ioanu Capitanu, la propunerea comisiunei

Se ié spre scire, éra in cátu reposatulu protopresvitaru alu Beliului Iosifu Marchisiu a fostu si asesoru onorariu la senatulu strinsu bisericescu alu Consistoriului, pentru indeplinirea vacantiei se se efeptuésca cele des-puse la punctulu 8

Nr. 169. Petitiunile incurse pentru regularea dotatiunei parochiali si a nume:

1. a preotimei din tractulu Temisiorii;
2. memorandulu preotimei din cerculu Chisineului;
3. petitiunea din tractulu Lipovii;
4. a protopresviterului Simeonu Bic'a in numele preotiloru din cerculu alegatoriu alu Oradii mari;
5. a protopresviterului Ioanu Fasie in numele preotimei din tractulu Pestesiului;

6. a deputatulu sinodalu Petru Suciu in numele alegatoriloru, — fiindu aceste petitiuni de una natura in striasa legatura cu regularea parochieloru comisiunea propune cá de órace regularea parochieloru este solicitata prin decisulu de sub nr. 152. si 163. a acéstui sinodu se se considere de pestrecute.

Propunerea comisiunei se primesce.

Nr. 170. Totu comisiunea organizatória la petitiuna comuneloru Cou, Baresci, Siusci si altelo pentru arondarea protopresviterateloru Beinsiu si Maziadu, — avendu in vedere cá in privint'a arondarii protopresviterateloru s'a facutu dispoziitiunile necesarie prin decisulu de sub nr. 162. a acéstui sinodu, — propune si

Sinodulu primesce a se considerá aceste petitiuni de pestrecute.

Acestu protoc olu s'au cetitu si s'au autenticatu in 23 aprilé/5 maju 1873. in presintia comisiunei emise din siedintia sinodala a IX. nr. 183.

Procopiu Ivacicoviu. m. p.
Episcopu presiedinte.

Constantinu Gurbanu m. p.
notariu,

Onoratiloru cetitori.

Veneratulu Consistoriu, in siedintia plenara de joi, binevoit'a lud in socotintia rugarea mea, motivata cu multimea afaceriloru mele in resortulu scolaru. Dreptu-ce, cu numerulu viitoriu, redactiunea acéstei foi oficiali, o va primí Domnulu Iosifu Goldisiu. Buna vointia si spriginirea, la cari oo. cetitori facura partasia mic'a mea person'a, apoi legatur'a ce se nasce intru celu ce scrie si cei ce citescu, me indémna se-mi permitu a esprime multiemita si remasulu meu. S'a doveditu cá o fóia oficiala in eparchia, este o necesitate, speru cá si de acum, concursulu ómeniloru de bine, nu va lipsi celora cari nisuescu a respunde acéstei necesitati, si desclinitu nu va lipsi redactorelui venitoriu.

GEORGIU POPA.

Onorata Redactiune!

In nr. 21. a pretiuitulu diariu „Lumin'a“ a aparutu o rectificare referitória la descrierea mea despre alegerea de preotu pentru Ternova publicata in nr. 19 a Luminei.

Candu am descriu atins'a alegere nici decátu nu am avutu intentiunea de a vatemá pe cineva, ci prin descrierea ataroru fapte cari submina védi'a institutiuniloru noastre bisericésce si a sinódeloru eparchiale pentru a preingrigi de mesuri cari se puna stavila acelor'a pe viitoriu; — Si daca publicatoriulu rectificarii Ioanu Popoviciu in respunsulu seu se marginiá numai la aretarea nevinovatiei sale séu la numerarea unoru fapte adeveratu deplinite si demne de condemnatu, si ace'a o facea in modu cuviinciosu, eu n'aveam alta cale decátu sub greomentulu pressiunei morale a nedreptatii ce am comisu se me pitulescu, si se tacu tacerea pescelui; — de órace inse densulu fora a negá adeverulu celoru atinse de mine cu privire la abusuri, si corruptiuni, si fora a deminti macar o iota din acelea, se dimite la insinuári ne basate in contra mea, vrendu ne vrendu cauta se me ocupu de chiarificarea mai speciala a fapteloru Dsale cari se face a nu le sci, va se dica se-i respundu se me pricepa mai bine, ca nu cumva la mistificarile Dsale in parerea on. publicu cetitoriu se aparu de unu calumniatoriu mincinosu, pre cum se silesce Dsa a me aretá.

Dici DTa, Dnule rectif catore, cá totu-deuna ai avutu de devisa luminarea poporului, si ai ticnutu in vedere chiamarea cea subluma a preotiei, — Se póte, dar me iérta daca eu dupa celea vediute cu ochii sum constrinsu, a-mi formá pareri mai curioése despre DTa; éta pentru ce:

In di'a premergatória alegerii, in acarei nópte s'a intemplantu minunea de au espiratu tóte voturile DTale cari dici cá le-ai fi avutu pe la alegatorii din Ternova, eu intrebandu dupa judele comunalu, de acolo am primitu acelu respunsu cá dieu acél'a e la birtulu celu mare cu nadasiánulu, carele esci DTa, si cu mai multi alegatori, unde asculta cuventarile cele rostite din culmea calificárei DTale si se adapau din spiritulu celu luminatoriu a jupunului Moritiu; — Dupa care tragandu si eu la birtulu pomenitu, am rogatu pe judele afara, care in societatea lui Malin Cociuba si a mai unui juratu esindu la mine, fora reserva mi-au spusu cumca petrecu o leaca cu Dlu rectificatore, fiindu cá in di'a urmatória vreu se-lu puna de popa, asigurandu-me totu deodata cá ori-ce incercare din partea altuia, ar fi fora resultatu. — Cum nu? candu jupunulu Moritiu impartasiá din darulu spiritulu seu cui numai poftia —

Acum spune-mi, Dnule draga, dupa asia ceva, cine naibei va se-ti créda afirmatiunile de devotiune sincera luminarii poporului, candu pana nu ai ajunsu a fi propoveditoriu luminei porti mai mare grige de cele spirituóse de cátu de cele spirituale, dar inca daca ti-voiu mai siopti si de injuraturile ce le-ai facutu pe ulitiele Ternovei cu unu ortacu alu DTale dela cari numai prin intrevenirea judelui te-ai opritu, si de obligatiunile date pentru cumpararea sufleteloru cari adi jóca rola pela Consistoriu cu unu protestu datu de vre-o 50 de alegatori unanimi ai DTale, ai disu cá nu sum bine informatu, placa fapte vediute cu ochii.

Se trecu acum'a la insinuarile ce mi le faci cu caltiunile. — Dupa ce am intielesu dela judele cum sta tréb'a, am voitu se re'ntorcu a casa, inse Malin Cociuba si Ioanu Fortonu ómeni de frunte, asigurandu-me cá nu sta tréb'a asiá, m'au indemnatu se remanu in satu pe di'a alegerii, la ce eu plecandu-me, am trasu in Comun'a vecina Curta-Cheriu la dlu Notariu Ioanu Ardeleanu, unde cu preotulu si invetiatoriulu din locu cu Tom'a Dance si cu Ioanu Morariu teologi absoluti, am petrecutu in conversári amicale tóta nóptea. — Acum'a te intrebu candu am dispusu eu de timpu si de nópte de a in-

proscă voturile DTale si de a face promisiuni cu caltiuni si altele? Vedi, vedi, eu am avutu mai multa crutiare catra DTa, decâtu se-ti facu insinuări ne drepte, iata eu totu pasiulu meu ti-lu potu documentá si la tóte afirmatiunile-ti potu dá martori cu gramad'a dar DTa, nu poti dovedi nici macar o iota din cele afirmate de DTa, ci pentru ati astupá faptele, te dimiti la mintiuni si scornituri; ast'a nu insémna a avé insusirile cele laudate in gura asia mare. — Acum'a te intrebu, care din noi e barfitoriu, care confusu, care nu vede barn'a in ochii sei, care vorbesce dupa informatiuni, si care nu posiede simtiu umanu, duhu de umilintia, si alte insusiri cu cari DTa in modu asia de brutalu inprosci dupa mine; vedi cu mintiuna nu merge cà te dà de golu, si insinuările nedrepte ce voesci a le incarcá pe altulu se descarca in capulu DTale.

In câtu privesce calificatiunea de cantare alui Toma Dance, inca iérta-me cà la calcululu de eminintia a aceluia datu de corpulu profesoralu de Teologia cauta se tienu mai multu decâtu la facultatea de criticante a DTale, si pe eseporatiunile ne precugetate prin cari cantarea dupa ceremoniele rituali o numesci strigare, si cà cele 8 Clase Gimnasiale studiate cu multa sudóre si abnegatiune se le consideru de pregatire mai buna decâtu calcululu celu vacilante alu DTale din teologia, care ai studiatu in 4 ani, si din carea unele esame le-ai pusu estraordinariarminte, — si cumca in astufeliu de jurstari se nu fiu asia preocupatu de dragulu DTale, in câtu se-mi facu ilusiuni cà dóra ai poté veni in asemenare cu apostolii lui Cristosu, la cari provoci; de órace nu potu concede inclinare si devotiune mai multa preotiei unuia, care astu-feliu se pregatesce la ea, fatia cu altulu carele sub decursulu intregii studiári a avutu port are eschisivu esemplara

Cu privire la intárierea lui Toma Dancea pe bas'a unei proceduri a Ven. Cons. si la principiulu pe care ai uitatu alu numi si definiá, am se-ti spunu numai atát'a cà acést'a e o cestiune fórte elastica carea se poté discutá multu si argumentá cu argumintele rationali ale unei minti mai luminate, de câtu e mintea cea marginita a DTale, dar acést'a n'are locu acl, s'o lasamu noi Venerabilulu Cons. va scí acel'a ce se faca.

La complimentele lingusitórie ce le faci Ilustritatei Sale Episcopului Diecesanu, am numai se observediu cà acelea nu vor fi in stare a seduce simtiulu si cunoscinti'a de dreptate a parintelui pentru a nu pedepsi pe fiulu seu celu peccatosu, éra iubitorii de dreptate vor scí se-si faca judecat'a sa.

Altcum fii DTa convinsu cà me dóre adencu cumca a trebuitu se áducu la lumina asia de golu faptele si portarea unui teneru care de acum'a si-astépta asigurarea viitorulu seu, dar la ace'a m'a constrinsu spressiunile cele neprecugetate, si brutali cu cari pe ne dreptulu ai improscatu dupa mine, de ace'a ti recomendu ca pe viitoriu se cauti mai bine cui incredintiedi compunerea scrieriloru ce sub numele DTale voesci a le dá publicitatii, si de ce espresiuni se folosesc.— *Teologulu absolutu.*

VARIETATI.

= *Póte cà nimeresce betranulu.* In comun'a Ch. sunt doi preoti, dedati se se ospeteze pre la tóte festaniile, si festanii se facu multe, de unde densii, cu capetien'a ospetata, cam uitau ceea ce este cu cale, deptu-ce consistoriulu se vediu silitu a-i citá naintea sa. I-aduse cu caruti'a unu mosiu betranu, care e tata la preotulu mai teneru. In Aradu, dintr'odata se pomenesce betranulu cà nu-su preoti. Undé se-i cerce? luá calea catra Consistoriu, sciindu-i citati. — „Dee Ddeu bine la Consistoriu, me rogu nu-su aici preúti nostri?“ — „Nu-su aici, mosiule, si nici n'au fostu.“ — „O bata-i Ddeu dara, cà éra i-am scapatu la birtu!“

= Numerulu profesoriloru la universitatea din Pesta este de una suta.

= *Espusetiunea universalá din Viena s'a deschis cu mare pompa in 1 maju s. n.* Imperatulu avu óspeti pe principele de coróna din Angli'a si Dania, pre fratele regelui din Belgni si altii. Desi s'a deschis espusetiunea, totusi edificiuulu nu este inca gat'a intru tóte intocmirile sale.

= *Invetiatorii nemtiloru din Austria, cum sunt tratati,* dovescu urmatóriele hotariri ale Consiliulu de scóle din Austri'a de jos: Unu invetiatoriu pensiunatu asternú o cerere, la carea Consiliulu respunde cà invetiatoriuulu poté fi si cresnicu (sfetu). — Invetiatorii, numai atunci potu dá lectiuni private din obiectele ce nu se propunu in scóla, daca intre ascultatorii privati nu vor fi mai multi de trei insi dintre cei obligati a cercetá scól'a publica.

= *Cum tratéza ungurulu pre invetiatoriuulu seu?* In „Freie pädag. Blätter“ din 10 l. c. cetimu cà in orasiulu Siopronului, unu cetatiénu intrebá de invetiatoriu cà pentru carea cauza i-a scosu copilulu din scaunu in scóla, si i-a demandatu se stee in picióre la o parte? Invetiatoriuulu respunde cà a demandatu acést'a din cauza cà copilulu se bate cu sotii sei, lovesce neincetatu pre cine ajunge. — La acést'a onorabilulu nostru compatriotu magiaru incepu cu teremtisiurile si cu pumnulu, pana ce bietulu invetiatoriu cadiu inundatu de sange.

= *Pentru revisiunea legii scolare,* precum scrie „Prot. egyh. és isk. 1.“, au asternutu ministeriulu o rugare reuniunea invetiatoriloru din comitatulu Cianadului, totodata au comunicatu rugarea si altoru reuniuni recercandu-le pentru sprignire.

= *In Suietier'a cea laudata, inca este câte ceva de cârpitu.* Invetiamentulu din Prussi'a — dice „Schw. L.“ — nu-lu poti marcá cu o trasura. Fiecare cantonu are ale sale relatiiu proprie, ici bune, colia rele. Icon'a invetiamentulu din Suietier'a intréga se compune de atâte trasuri, câte cantóne sunt. Salariele, preste totu, nu sunt indestulitórie. Variéza inre 300—850 de franci. Se intielege cà langa unu salariu atátu de modestu, invetiatoriuulu e silitu se mai cerce si alta ocupatiune. Acum invetiatorii se misca de tóte laturile si pretindu de la Consiliulu mare imbunátatirea salarieloru invetiatorescu cu 40%, se temu inse cà nu vor capetá mai multu de 25%. Diaristic'a intréga pledéza pentru 40%, fiindu cà scól'a are, pre di ce merge, totu mai multu de lucru, si prin urmare invetiatoriuulu trebuie se i se dee medilócele de lipsa spre a se poté calificá de ajunsu.

= *Ajutóriu pentru tineri din Ungari'a la facultate evangelica din Viena.* Imperatulu Franciscu I. a intemeiatu, pentru teneri evangelici din tóta monarchi'a, 20 de mese libere si 15 stipendia câte de 100—200 de flor. In acésta binefacere se impartasescu astadi 12 magiari si 12 slovaci. Acum spune „Narodne Noviny“, cumca nemtii se gatescu a detrage acestu ajutoriu tineriloru magiari, càci dualismulu in fapta a datu altu intielesu literiloru foundationali ale repausatulu Imperatu.

= *Cum se tratéza invetiatorii in Prussi'a?* Acum, cà s'au deschis espusetiunea universalá in Vien'a, feluritele institute tehnice ale Prussiei trimitu, cu spesele loru, 83 de professori cari se cerceteze si se studieze espusetiunea. In Berlinu, inca de asta iérna s'a formatu o comissiune centrala, cu scopu ca sa procure in Vien'a cortelu invetiatoriloru populari prusesci cari vor merge a cercetá espusetiunea si desclinitu a studiá despartimentulu pedagogico scolariu. Pana in 28 fauru a. c. acésta comissiune centrala ingrigise, cu spesele sale, de cortelu pentru 189 de invetiatori din tóte partile Prussiei. Dar de la 28 fauru pana astadi, pentru câtu se vor fi ingrigitu? numai tardiu vom poté sci. Insemnámu cumca prussii au sciutu se medilócésca in Viena de au capetatu unu institutu mare — unde pre timpulu vacatiunei nu sunt elevi — in carele in augustu si septembre potu adapostí cu sutele de invetiatori populari cari vor merge a cercetá espusetiunea. Fiindu cu sutele la olalta, intr'unu locu, se va desvoltá mai bine si legatur'a si sentiulu colegialu la invetiatori, ambele favoritórie invetiamentulu!